

**ΠΟΡΙΣΜΑ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,
ΔΕΣΠΩΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΝΗΣΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΩΝ ΣΕ
ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΣΤΕΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΑ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ
ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Ε.Ε.Ε.)**

Λευκωσία, Σεπτέμβριος 2025

Βυζαντίου 5, 1ος όροφος, 2064 Στρόβολος, Λευκωσία

Τηλ. +357 22873200, Φαξ +35722872365

Ιστοσελίδα : www.childcom.org.cy , Ηλ. Διεύθυνση: childcom@ccr.gov.cy

A. Εισαγωγή

1. Το παρόν Πόρισμα συντάχθηκε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που μου παρέχονται από τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [Ν.74(Ι)/2007 και Ν.44(Ι)/2014], και ιδιαίτερα τα άρθρα 4(1)(ε), (θ), (2)(δ) και (ι).
2. Πραγματεύεται την καθυστέρηση που παρατηρείται στην εξέταση της αίτησης για παροχή Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε.) σε παιδιά με αναπηρία, τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις της νομοθεσίας. Στις έξι περιπτώσεις παιδιών, στη βάση των οποίων συντάχθηκε το εν λόγω Πόρισμα, διαφαίνεται ότι η αρμόδια Αρχή, μετά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος, ζητά από τις οικογένειες των παιδιών την υποβολή ουσιαστών ή επιπρόσθετων εγγράφων για τον έλεγχο των προϋποθέσεων της νομοθεσίας. Στη συνέχεια, αρνείται την καταβολή αναδρομικών στα παιδιά αυτά, δεδομένου ότι η αίτηση θεωρείται ελλιπής έως ότου οι οικογένειες υποβάλουν τα επιπλέον έγγραφα.
3. Η άρνηση καταβολής των αναδρομικών στις περιπτώσεις παιδιών με αναπηρία οφείλει να αξιολογείται στο ιδιαίτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα. Τα συγκεκριμένα χρηματικά ποσά αξιοποιούνται από τις οικογένειες για την κάλυψη θεραπειών, οι οποίες συχνά υπερβαίνουν τον αριθμό που προβλέπεται από το δημόσιο σύστημα, το οποίο παρέχει περιορισμένο και όχι εξατομικευμένο φάσμα παρεμβάσεων. Η εξέταση του ζητήματος πρέπει συνεπώς να συνδέεται τόσο με την πραγματική αναγκαιότητα των πρόσθετων θεραπειών, όσο και με τα υφιστάμενα στατιστικά δεδομένα για τα άτομα με αναπηρία στην Κύπρο, τα οποία καταδεικνύουν την ανάγκη στήριξης των οικογενειών με τρόπο ουσιαστικό και βιώσιμο. Αναφέρω συγκεκριμένα ότι, στη βάση των στοιχείων που δημοσίευσε η Eurostat για το 2024, το 27,5% των ατόμων άνω των 16 ετών με κάποια μορφή αναπηρίας δυσκολευόταν οικονομικά, ενώ σχεδόν ένα στα δύο άτομα (46,6%) δήλωσε ότι δεν είχε τη δυνατότητα να κάνει ούτε μια εβδομάδα διακοπές τον χρόνο. Παρόλο που δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για τα παιδιά με αναπηρία ή τις οικογένειές τους, τα δεδομένα της Eurostat για το 2024 καταδεικνύουν με σαφήνεια το μέγεθος της οικονομικής πίεσης που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, η μη καταβολή των αναδρομικών που προβλέπονται από τη νομοθεσία δεν μπορεί να θεωρηθεί τίποτε άλλο παρά μια επιλογή με απάνθρωπες συνέπειες για τα παιδιά με αναπηρία. Πρόκειται για ποσά που δεν αποτελούν πολυτέλεια, αλλά κρίσιμο μέσο κάλυψης θεραπειών και ουσιαστών αναγκών. Η στέρησή τους από τις οικογένειες ισοδυναμεί με έμμεση αποστέρηση δικαιωμάτων και δεν συνάδει με την υποχρέωση της Πολιτείας να συμβάλλει στην ανάπτυξη και προστασία των παιδιών αλλά αντιθέτως τα καθιστά η ίδια ευάλωτα στη βάση των συνθηκών που δημιουργεί.

Β. Ιστορικό

4. Το εκτεταμένο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την εξέταση αιτήσεων για την παροχή του Ε.Ε.Ε. σε παιδιά με αναπηρία και η άρνηση εκ μέρους της αρμόδιας Αρχής για καταβολή αναδρομικών στους δικαιούχους, συνιστούν ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί το Γραφείο μου διαχρονικά και κατά διαστήματα. Το ζήτημα αυτό είχε αναδειχθεί στο παρελθόν με Πόρισμα¹ επί του θέματος, στη βάση του οποίου υπήρξε η γραπτή διαβεβαίωση της αρμόδιας Αρχής ότι λόγω του αναπτυξιακού σταδίου στο οποίο βρίσκονται τα παιδιά με αναπηρία, θα δίνεται προτεραιότητα στη διεκπεραίωση της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής τους. Σημειώνω ότι, από το 2017 έως και το 2022 ελάχιστες περιπτώσεις έφθασαν ενώπιόν μου που να αφορούσαν καθυστέρηση στην εξέταση της αίτησης ή τη μη καταβολή των αναδρομικών στις εξαιρετικές περιπτώσεις που υπήρχε καθυστέρηση, για τις οποίες η αρμόδια Αρχή προέβαινε στις δέουσες ενέργειες μετά από ενημέρωσή της.
5. Ωστόσο, από το 2024 και έπειτα ξεκίνησα να λαμβάνω παράπονα που αφορούσαν τις διαδικασίες εξέτασης αιτήσεων παιδιών με αναπηρία, οι οποίες υποβλήθηκαν από το 2022 και έπειτα. Ειδικότερα, υποβλήθηκαν ενώπιόν μου έξι παράπονα οικογενειών που έχουν ως κοινό κύριο ζήτημα τη μη καταβολή αναδρομικών, στη βάση του μεγάλου χρονικού διαστήματος που χρειάστηκε για την αξιολόγηση των αιτήσεών τους, το οποίο διήρκεσε σε όλες τις περιπτώσεις από 6 μέχρι 18 μήνες. Και στις έξι περιπτώσεις παρατηρήθηκε ένας τυποποιημένος χειρισμός, με την εφαρμογή των ίδιων διαδικαστικών ενεργειών για όλους τους αιτούντες, ο οποίος αναφέρεται συνοπτικά παρακάτω (σχετικός και ο Πίνακας Ι). Σύμφωνα με αυτόν, σ' ένα πρώτο στάδιο η Υπηρεσία Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας (ΥΔΕΠ), ως η αρμόδια Αρχή, μετά την υποβολή της αίτησης έστειλε ενημερωτική επιστολή προς το παιδί-αιτητή/ριας εντός εύλογου χρονικού διαστήματος (συνήθως εντός 1 μηνός²), ενημερώνοντας για την παραλαβή της αίτησης, καθώς και το γεγονός ότι η υποβολή πλήρως και ορθά συμπληρωμένης αίτησης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέταση της αίτησης. Στην επιστολή αναφέρεται παράλληλα ότι, σε περίπτωση οποιωνδήποτε παραλείψεων, ο/η αιτητής/ρια θα λάβει επιστολή για να υποβάλει τις απαιτούμενες πληροφορίες ώστε να ολοκληρωθεί η εξέταση της αίτησης. Στη συνέχεια, το παιδί παραπέμφθηκε στο ΤΚΕΑΑ για αξιολόγηση και πιστοποίηση της αναπηρίας. Με την

¹ Πόρισμα Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφορικά με τον χρόνο εξέτασης αιτήσεων για παροχή Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος σε παιδιά με αναπηρία, Φεβρουάριος 2017. Το Πόρισμα βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Γραφείου μου στον σύνδεσμο

<https://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/BD4F429EB95F6F76C22582D3003A7EB5?OpenDocument>

² Άρθρο 34 του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου του 1999 (158(I)/1999).

ολοκλήρωση της διαδικασίας, το ΤΚΕΑΑ έστειλε το Ολοκληρωμένο Πόρισμα τόσο στον/στην αιτητή/ρια, όσο και στην ΥΔΕΠ. Σε ένα επόμενο βήμα, η ΥΔΕΠ ενημέρωσε τον/την αιτητή/ρια για τυχόν επιπρόσθετα έγγραφα που έπρεπε να υποβάλει, παραχωρώντας χρονικό διάστημα 30 ημερών προς τον/την αιτητή/ρια για την υποβολή τους. Η ενημέρωση αυτή σε κάποιες περιπτώσεις έλαβε χώρα 14 μήνες μετά την υποβολή της αίτησης, ενώ τα επιπλέον παραστατικά που απαιτήθηκαν να προσκομισθούν δεν περιλαμβάνονταν, στις πλείστες των περιπτώσεων, στην πληροφόρηση που παραχωρήθηκε προς τους αιτητές/ριες. Αυτά³ αφορούσαν αποκλειστικά τους γονείς των παιδιών και όχι τα παιδιά αυτά καθαυτά, και δεν αναγράφονται στον κατάλογο με τα «συμπληρωματικά έγγραφα ή/και πιστοποιητικά», ούτε στον «κατάλογο των απαιτούμενων δικαιολογητικών» τα οποία συνοδεύουν την αίτηση για παροχή Ε.Ε.Ε. σε άτομο με αναπηρία. Μετά την υποβολή των εγγράφων, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος που δεν ξεπερνούσε τους 2 μήνες, η ΥΔΕΠ προχωρούσε στη λήψη τελικής απόφασης, στη βάση των σχετικών διατάξεων της Νομοθεσίας. Η καταβολή τυχόν αναδρομικών αφορούσε το χρονικό διάστημα το οποίο προέκυψε από την ημερομηνία της υποβολής των επιπρόσθετων εγγράφων από τον/την αιτητή/ρια μέχρι και τη λήψη τελικής απόφασης. Προκύπτει δηλαδή μια διαδικασία, η οποία με πρόσχημα τη μη «πλήρη και ορθά συμπληρωμένη αίτηση» ως προϋπόθεση εξέτασης της εντός της σχετικής προθεσμίας, η αρμόδια αρχή καθυστερεί για μεγάλο χρονικό διάστημα να επανέλθει με τα απαιτούμενα στοιχεία, χρόνος ο οποίος επενεργεί εναντίον των δικαιωμάτων και συμφερόντων των αιτητών/τριών που είναι παιδιά με αναπηρία, περιλαμβανομένης της αναδρομικής καταβολής του Ε.Ε.Ε.

6. Για το θέμα είχα αρχικά αποστείλει επιστολή προς την αρμόδια Αρχή για την περίπτωση ενός παιδιού, ημερομηνίας 10/09/2024. Στην απάντηση που έλαβα για τη συγκεκριμένη περίπτωση, ημερομηνίας 16/09/2024, έγινε αναφορά στο διάταγμα Κ.Δ.Π. 363/2022 που εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 36 του Νόμου και συγκεκριμένα στη διάταξη ως προς το πότε θεωρείται ότι υποβάλλεται πλήρης αίτηση, υπογραμμίζοντας ότι *«κάθε αίτηση που υποβάλλεται θεωρείται ως υποβληθείσα για τους σκοπούς της Νομοθεσίας μόνο εφόσον έχει συμπληρωθεί πλήρως και συνοδεύεται από όλα τα απαραίτητα παραστατικά. Νοείται ότι, σε περίπτωση υποβολής αίτησης, η οποία δεν είναι πλήρως και ορθά συμπληρωμένη ή και δεν συνοδεύεται από όλα τα απαραίτητα παραστατικά, ο αιτητής ενημερώνεται γραπτώς για τις ελλείψεις που διαπιστώθηκαν ή και τα παραστατικά που χρειάζεται να προσκομισθούν.*

³ Παραδείγματα εγγράφων που ζητήθηκαν αφορούν βεβαιώσεις ανεργίας από το Τμήμα Εργασίας για τους γονείς, βεβαίωση από την ΑΗΚ για κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος των γονέων, καταστάσεις των τραπεζικών λογαριασμών για όλα τα μέλη της οικογενειακής μονάδας για τους τελευταίους 12 μήνες κ.ά.

Συνεπώς, η αίτηση του παραπονούμενου θεωρείται ως υποβληθείσα όταν προσκομίσει τα απαραίτητα έγγραφα και όχι η ημερομηνία που υπέβαλε την αρχική αίτηση στην ΥΔΕΠ». Είχα ενημερωθεί παράλληλα, για τις μεταρρυθμίσεις που έχουν προταθεί για αναδιοργάνωση της εν λόγω Υπηρεσίας. Για το θέμα απέστειλα επιστολή αξιολόγησης προς την αρμόδια Αρχή, ημερομηνίας 26/09/2024, με την οποία ζητούσα την καταβολή των αναδρομικών προς τον αιτητή/ρια, αφού η καθυστέρηση που παρατηρήθηκε δεν ήταν εξ υπαιτιότητάς του. Η αρμόδια Αρχή ανταποκρίθηκε, με επιστολή ημερομηνίας 08/10/2024, καταγράφοντας εκ νέου τη θέση της, ότι δεν μπορεί να προχωρήσει στην καταβολή των αναδρομικών, αφού η αίτηση δεν ήταν πλήρης κατά την υποβολή της.

7. Σ' ένα επόμενο στάδιο, προχώρησα σε 2^η διερευνητική επιστολή προς την αρμόδια Αρχή, ημερομηνίας 20/12/2024, θίγοντας εκ νέου το ζήτημα της χρονικής διάρκειας που απαιτήθηκε για την ενημέρωση άλλων 5 παιδιών για την υποβολή εγγράφων, αλλά και για το γεγονός ότι τα επιπλέον παραστατικά που ζητούνταν για έλεγχο δεν αναφέρονται σε καμία περίπτωση στα παραστατικά που απαιτούνται για την υποβολή της αίτησης. Στην απάντηση του Γενικού Διευθυντή Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, ημερομηνίας 26/05/2025:

(α) γίνεται εκ νέου αναφορά στις διατάξεις της νομοθεσίας και του διατάγματος Κ.Δ.Π. 363/2022,

(β) αναφέρεται ότι επιπλέον παραστατικά που ζητούνται και αφορούν τους γονείς/κηδεμόνες αφορούν τον έλεγχο της προϋπόθεσης για συνεχή και νόμιμη διαμονή στη Δημοκρατία,

(γ) αναφέρεται ότι, για το παιδί για το οποίο είχε σταλεί η πρώτη διερευνητική επιστολή απουσίαζε το έντυπο του τραπεζικού λογαριασμού (απαραίτητο έγγραφο),

(δ) ότι παρόλο που δεν υπάρχει εγκύκλιος που να αφορά την ενημέρωση του/της αιτητή/ριας για έγγραφα που απουσιάζουν, εντούτοις, *«από τον Ιανουάριο 2024 όλες οι αιτήσεις παιδιών με αναπηρία εξετάζονται εντός 60 ημερών από την παραλαβή τους και αποστέλλεται αμέσως ενημέρωση για οποιαδήποτε έγγραφα είναι αναγκαίο να προσκομιστούν. Περαιτέρω, όταν η αίτηση υποβάλλεται σε Σημείο Εξυπηρέτησης Επιδομάτων Πρόνοιας (ΣΕΕΠ) της ΥΔΕΠ, ο έλεγχος ότι τα αναγκαία έγγραφα έχουν προσκομιστεί γίνεται επιτόπου και ο αιτητής ενημερώνεται αμέσως»*, και

(ε) αναφέρεται ότι *«στην περίπτωση που ζητούνται παραστατικά που δεν προβλέπονται στη νομοθεσία ένεκα της ανάγκης για περαιτέρω διερεύνηση της αίτησης, το γεγονός αυτό δε λειτουργεί ανασταλτικά ως προς το να θεωρείται η αίτηση πλήρης και άρα τεκμηριώνεται το δικαίωμα για καταβολή αναδρομικών δικαιωμάτων»*.

Πίνακας Ι. Χρονοδιάγραμμα Χειρισμού της Αίτησης των Παιδιών

Αρ. Αίτησης	Υποβολή Αίτησης	Αρχική Ενημερωτική Επιστολή ΥΔΕΠ	Ολοκλήρωση διαδικασίας αξιολόγησης της αναπηρίας παιδιού	Ενημέρωση αιτητή για υποβολή επιπρόσθετων εγγράφων	Προσκόμιση στοιχείων από αιτητή προς ΥΔΕΠ	Δικαιούχος Αιτητής	Χρονική Περίοδος που μεσολαβεί από παραλαβή αίτησης	Καταβολή αναδρομικών
136954	05/10/2022	12/10/2022	16/02/2023	12/09/2023	Οκτώβριος 2023	Νοέμβριος 2023	13 μήνες	Δεν καθίσταται δικαιούχος
140963	24/04/2023	17/05/2023	27/05/2024	ΔΓ	ΔΓ	Οκτώβριος 2024	18 μήνες	Καταβλ. Αναδρομικά για 10/2024
141516	03/07/2023	ΔΓ	18/10/2023	29/11/2023	04/01/2024	01/02/2024	7 μήνες	Δεν καθίσταται δικαιούχος
135921	25/03/2023	ΔΓ	10/05/2023	11/10/2023	07/11/2023	01/12/2023	8 μήνες	Δεν καθίσταται δικαιούχος
136149	Ιούλιος 2022	04/08/2022	05/12/2022 03/08/2023 ⁴	15/09/2023	11/10/2023	01/11/2023	16 μήνες	Καταβλ. Αναδρομικά για 11/2023
143069	10/11/2023	13/12/2023	13/12/2023	22/02/2024 22/04/2024	15/03/2024 24/05/2024	01/05/2024	6 μήνες	Καταβλ. Αναδρομικά για 04/2024

ΔΓ=Δεν Γνωστοποιήθηκε

⁴ 2^η αξιολόγηση μετά από ένσταση

Γ. Νομικό Πλαίσιο

8. Θεωρώ ότι οι υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίες καθορίζονται μέσα από τα σχετικά Άρθρα 2 (Μη Διάκριση), 3 (Συμφέρον του Παιδιού), 6 (Ανάπτυξη), 12 (Συμμετοχή), 23 (πλήρης και αξιοπρεπή ζωή και ενεργός συμμετοχή των παιδιών με αναπηρία), 26 (κοινωνική πρόνοια) της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την οποία η Κυπριακή Δημοκρατία έχει κυρώσει, έχουν κατά κόρο αναλυθεί⁵ από το Γραφείο μου και δεν θα προβώ σε εκ νέου ανάλυση τους για τους σκοπούς του παρόντος Πορίσματος.
9. Παράλληλα, η Σύμβαση των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ), στο Άρθρο 25(β) επισημαίνει ότι, *«Τα Κράτη Μέλη παρέχουν στα ΑμεΑ τις υπηρεσίες υγείας που είναι απαραίτητες ειδικά για τις αναπηρίες τους, συμπεριλαμβανομένης και της πρώιμης αναγνώρισης και επέμβασης όταν είναι απαραίτητο, και υπηρεσίες σχεδιασμένες να ελαχιστοποιούν και να αποτρέπουν περαιτέρω αναπηρίες συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των ηλικιωμένων».*
10. Πέραν των ως άνω αναφερόμενων Διεθνών Συνθηκών, τις οποίες η ΚΔ έχει κυρώσει, καθιστώντας τις δεσμευτικές για όλα τα διοικητικά όργανα, υπάρχει σωρεία εθνικών νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες επίσης επισφραγίζουν αυτή την υποχρέωση των διοικητικών αρχών. Ο περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος του 1999 [158(I)/1999] στο άρθρο 7 προβλέπει ότι:
- «Μια διοικητική πράξη δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις:*
- ...*
- (στ) όταν η αναδρομική ισχύς επιβάλλεται για να αποκατασταθεί αδικία που έγινε σε βάρος διοικουμένου από παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας της διοίκησης.»*
11. Το άρθρο 10 του ιδίου νόμου [158(I)/1999] υπογραμμίζει ότι:

⁵ Αναφέρονται ενδεικτικά τα ακόλουθα Πορίσματα/Εκθέσεις, στα οποία αναλύονται τα σχετικά Άρθρα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού:

- Πόρισμα της Επιτρόπου, αναφορικά με το χρόνο εξέτασης αιτήσεων για παροχή Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε.) σε παιδιά με αναπηρία, Φεβρουάριος 2017
- Έκθεση Επιτρόπου, αναφορικά με τη μη παροχή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε.) σε παιδιά με αναπηρία, λόγω της πιστοποίησης της αναπηρίας τους ως ήπιας ή μέτριας, Απρίλιος, 2018
- Πόρισμα Επιτρόπου, αναφορικά με τη μη πρόσβαση παιδιών με αναπηρία στα σχέδια κοινωνικών παροχών που διαχειρίζεται το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, λόγω του καθεστώτος παραμονής τους στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας, Φεβρουάριος 2019

«Το διοικητικό όργανο πρέπει να ασκεί την αρμοδιότητά του μέσα σε εύλογο χρόνο, ώστε η απόφασή του να είναι επίκαιρη σε σχέση με τα πραγματικά ή νομικά γεγονότα στα οποία αναφέρεται. Ο καθορισμός του εύλογου χρόνου εξαρτάται από τις εκάστοτε ειδικές συνθήκες.»

Τονίζεται ότι σε σχετική νομολογία⁶ του το ΕΔΑΔ αναφέρει ότι, τα δικαιώματα των πολιτών από το σύστημα κοινωνική πρόνοιας της χώρας τους θεωρούνται ως «αστικά δικαιώματα» υπό το φως του Άρθρου 6(1) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), την οποία έχει κυρώσει η ΚΔ, και η οποία έχει ανώτερη νομική ισχύ έναντι όλων των ημεδαπών νόμων. Περαιτέρω, σχετικά με τον όρο «λογική προθεσμία», αλλιώς «εύλογο χρονικό διάστημα», έχει ερμηνευθεί ότι για τον καθορισμό του θα πρέπει να εξετάζονται τα εξής τέσσερα κριτήρια⁷:

1. Η πολυπλοκότητα της υπόθεσης
2. Η συμπεριφορά του εναγόμενου/ αιτητή/ριας
3. Η συμπεριφορά των δικαστικών ή διοικητικών αρχών
4. Η σημασία της υπόθεσης για τον αιτητή/ρια

12. Το ΕΔΑΔ έχει κρίνει ότι υπερβολικές καθυστερήσεις στην απονομή κοινωνικών παροχών δύνανται να παραβιάσουν το Άρθρο 6 §1 της ΕΣΔΑ⁸, ενώ οι κοινωνικές παροχές περιλαμβάνονται στην έννοια του δικαιώματος στην ιδιοκτησία το οποίο προστατεύεται από το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ⁹. Ταυτόχρονα, σε περιπτώσεις καθυστέρησης στην απονομή δίκαιης αποκατάστασης, το ΕΔΑΔ, δεν απαλλάσσει τις αρχές ακόμη και εάν δεν αποδείχθηκε σφάλμα. Επιδικάζει μάλιστα αποζημίωση για την καθυστέρηση που υπέστη ο/η αιτητής/ρια¹⁰.

13. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι τόσο το γράμμα, όσο και το πνεύμα του περί Ε.Ε.Ε. Νόμου καθορίζουν ειδικές διατάξεις αναφορικά με τα άτομα με αναπηρία εξαιρώντας τα από κάποιες απαιτήσεις που θέτει ο νόμος και καθιστώντας ουσιαστικά το πόρισμα αξιολόγησης της αναπηρίας το πιο καθοριστικό έγγραφο σε σχέση με την πρόσβαση στο δικαίωμα, κάτι που πρέπει να αντανakλάται και στον χρόνο εξέτασης της αίτησης (Βλ. άρθρο 34).

⁶ Βλ. Feldbrugge v. the Netherlands

⁷ ECHR-CEDH, "Guide on Article 6 of the Convention – Right to a Fair Trial (Civil Limb)" [Guide on Article 6 of the Convention – Right to a fair trial \(civil limb\)](#)

⁸ Βλ. Akkus κατά Τουρκίας 1997

⁹ Richardson v. the United Kingdom (dec.), § 17), Stec and Others v. the United Kingdom (dec.) [GC], § 51)

¹⁰ Βλ. Petrushko v. Ρωσία 2005

Δ. Διαπιστώσεις και Εισηγήσεις

14. Η παράλειψη ενημέρωσης των παιδιών-αιτητών/ριών για παραστατικά που δεν υποβλήθηκαν εντός εύλογου χρόνου παραβιάζει θεμελιώδεις αρχές χρηστής διοίκησης, όπως την αρχή της έγκαιρης δράσης και της εξέτασης αιτήσεων εντός εύλογου χρόνου. Παράλληλα, συνιστά παραβίαση της Αρχής της Επιμέλειας, η οποία απορρέει από τις γενικές αρχές διοικητικού δικαίου και από το Άρθρο 41 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκεί και όπου αυτός βεβαίως εφαρμόζεται. Η υπέρμετρη καθυστέρηση που παρατηρήθηκε για ενημέρωση των αιτούντων για οποιεσδήποτε ελλείψεις στις αιτήσεις τους παραβιάζει τις πιο πάνω αρχές.
15. Η μη έγκαιρη και εντός εύλογου χρόνου ενημέρωση των αιτητών/ριών παραβιάζει επίσης, την Αρχή της Προστασίας της Δικαιολογημένης Εμπιστοσύνης¹¹, σύμφωνα με την οποία όταν η διοίκηση δημιουργεί στον πολίτη εύλογη προσδοκία- μέσα από πρακτική, συμπεριφορά ή σιωπή- ότι ένα δικαίωμα ή παροχή θα του χορηγηθεί δεν μπορεί να την αναιρέσει χωρίς επιτακτικό λόγο και χωρίς να διαφυλάξει πλήρως τα συμφέροντά του. Στην παρούσα περίπτωση, η αποδοχή παραλαβής και εξυπακουόμενη εξέταση της αίτησης για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς έγκαιρη και εντός εύλογου χρόνου προειδοποίηση για ελλείψεις δημιούργησε την εύλογη πεποίθηση ότι ο φάκελος ήταν πλήρης. Η εκ των υστέρων άρνηση καταβολής αναδρομικών παραβιάζει την προστασία αυτής της εμπιστοσύνης, αφού η μη καταβολή αναδρομικών ποσών λόγω κρατικής πρακτικής δημιούργησε προσδοκίες, παραβιάζοντας το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (ΠΠΠ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)¹².
16. Είναι αντιληπτό ότι η διαδικασία που απαιτείται για την αξιολόγηση της αίτησης ενός παιδιού με αναπηρία απαιτεί συγκεκριμένα στάδια και χρονικά περιθώρια. Ωστόσο, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα Ι, ο οποίος παρουσιάζει το χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας που εφαρμόστηκε για τη διαχείριση των αιτήσεων έξι παιδιών, **ο χρόνος εξέτασης των αιτήσεων για να διαπιστωθεί η πληρότητα και ορθότητα τους, ήταν αρκετά μεγάλος**, αφού στις 3 περιπτώσεις διήρκεσε **πέραν των 12 μηνών**, ενώ στις άλλες 3 **πέραν των 6 μηνών**. **Η καθυστέρηση αυτή έχει σοβαρές επιπτώσεις στην πρόσβαση των παιδιών στις απαραίτητες υπηρεσίες με άμεσο αντίκτυπο στην ανάπτυξη του παιδιού στο μέγιστο δυνατό βαθμό, αλλά και στην ισότιμη συμμετοχή του σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής**. Ακόμη και στις περιπτώσεις που παραχωρούνται αναδρομικά οι πληρωμές, κατά το διάστημα

¹¹ Αναγνωρίστηκε από τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ (υπόθεση Mulder, C-120/86) και από εθνικά διοικητικά δικαστήρια

¹² Βλέπε νομολογία ΕΔΔΑ: Μ.Κ. και Άλλοι κατά Ιταλίας (2013).

εξέτασης της αίτησης, το παιδί με αναπηρία ενδέχεται να αντιμετωπίσει σωρεία δυσκολιών που πιθανόν να χειροτερέψουν την κατάσταση του ή να περιορίσουν την ανάπτυξή του.

17. Το πρόβλημα διαφαίνεται να προέκυψε σε αιτήσεις που υποβλήθηκαν από τα μέσα του 2022 μέχρι και το τέλος του 2023. Σε αυτή τη χρονική περίοδο η διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων παιδιών με αναπηρία επέστρεψε σε ένα μοντέλο όπου υπάρχει υπέρμετρη καθυστέρηση, για την οποία δεν έχουν καταβληθεί ούτε τα αναδρομικά. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις οδηγίες που δόθηκαν από τον Ιανουάριο 2024, όπως οι αιτήσεις παιδιών με αναπηρία εξετάζονται εντός 60 ημερών από την παραλαβή τους και αποστέλλεται αμέσως ενημέρωση για οποιαδήποτε έγγραφα είναι αναγκαίο να προσκομιστούν. Κατά συνέπεια, η αρμόδια Αρχή αναγνώρισε την προβληματική αυτή πτυχή στην εξέταση των αιτήσεων των παιδιών με αναπηρία και προέβη σε ενέργειες για επίλυση του ζητήματος. Παρόλο που η Υπηρεσία προέβη σε ενέργειες για τη μεταχείριση των αιτήσεων που υποβάλλονται από τον Ιανουάριο 2024, ωστόσο, **αρνείται πεισματικά την αναγνώριση της δικής της ευθύνης για την ενημέρωση του αιτητή/ριας για την υποβολή των απαιτούμενων παραστατικών, καθώς και την καταβολή των αναδρομικών στο πλαίσιο αυτής της αναγνώρισης, παραβιάζοντας αρχές της Χρηστής Διοίκησης, αλλά και τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία, όπως αυτά έχουν αναφερθεί πιο πάνω.** Ακόμη και στις περιπτώσεις όπου λόγω μη προσκόμισης των αναγκαίων συνοδευτικών εγγράφων η αίτηση δεν μπορούσε να θεωρηθεί πλήρης, η ενημέρωση του αιτητή/ριας από 4 – 11 μήνες μετά την υποβολή της αίτησης, επιβαρύνει τον πολίτη και δεν θεωρείται εκ μέρους της διοίκησης ολιγωρία. Με άλλα λόγια, **μετατράπηκε σε ευθύνη του πολίτη, η καθυστέρηση που παρατηρήθηκε στο άνοιγμα του φακέλου των παιδιών-αιτητών/ριών από την αρμόδια Αρχή.**

18. Επιπλέον, ένα σοβαρό θέμα που προκύπτει από τα επιπλέον απαραίτητα έγγραφα που ζητήθηκαν είναι ότι αυτά αφορούν τους γονείς/κηδεμόνες του παιδιού και όχι το ίδιο το παιδί. Η αρμόδια Αρχή έχει αναγνωρίσει ότι, *«στην περίπτωση που ζητούνται παραστατικά που δεν προβλέπονται στη νομοθεσία ένεκα της ανάγκης για περαιτέρω διερεύνηση της αίτησης, το γεγονός αυτό δε λειτουργεί ανασταλτικά ως προς το να θεωρείται η αίτηση πλήρης και άρα τεκμηριώνεται το δικαίωμα για καταβολή αναδρομικών δικαιωμάτων»*. Κατά συνέπεια, αφού στη βάση νομοθεσίας τα παιδιά δεν θεωρούνται μέλος της οικογενειακής μονάδας, οι γονείς/κηδεμόνες ΔΕΝ πρέπει να προσκομίζουν την κατάσταση των τραπεζικών λογαριασμών, συμβόλαια εργασίας, τραπεζικών λογαριασμών, αλλά και τα ακαθάριστα εισοδήματα, στοιχεία τα οποία είχαν ζητηθεί να προσκομιστούν από τις οικογένειες. **Εάν και εφόσον, αυτά τα στοιχεία ζητούνται για έλεγχο της προϋπόθεσης για συνεχή και**

νόμιμη διαμονή στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία, πέραν του ότι αυτή η προϋπόθεση θα μπορούσε να αποδειχθεί με πιο απλούς τρόπους και πέραν του ότι τα εν λόγω έγγραφα αντικειμενικά δεν αποδεικνύουν αυτή την προϋπόθεση από μόνα τους, τα έγγραφα αυτά ΔΕΝ αναφέρονται πουθενά ως απαραίτητα έγγραφα που πρέπει να υποβάλει ο αιτητής/ρια και ως εκ τούτου, η αίτηση θα έπρεπε να θεωρείται πλήρης και να μην λειτουργεί ανασταλτικά το γεγονός αυτό ως προς την καταβολή των αναδρομικών.

19. Χαιρετίζω μεν τις ενέργειες της αρμόδιας Αρχής για επίλυση του θέματος από τον Ιανουάριο 2024, ωστόσο, θεωρώ σημαντικό όπως η διαδικασία αυτή προνοείται σε σχετικό διάταγμα, δυνάμει του άρθρου 36 του Νόμου, το οποίο θα ρυθμίζει το θέμα των καθυστερήσεων από την ίδια την αρμόδια Αρχή, όταν δεν διαπιστώνεται πλήρης συμπλήρωση της αίτησης, εντός εύλογου χρόνου και ιδίως να παρέχεται η διακριτική ευχέρεια να λαμβάνονται υπόψη οι περιστάσεις της κάθε υπόθεσης. Εκεί και όπου δεν υπάρχει υπαιτιότητα του παιδιού ως προς την καθυστέρηση της όλης διαδικασίας, το επίδομα να αποδίδεται αναδρομικά από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, ανεξαρτήτως του κατά πόσο αυτή ήταν πλήρης ή μη, νοουμένου ότι στη συνέχεια προσκομίζονται τα απαιτούμενα παραστατικά.
20. Σε κάθε περίπτωση, η Αρχή της Χρηστής Διοίκησης, αλλά και οι διατάξεις της νομοθεσίας για το Ε.Ε.Ε., οι οποίες πρέπει σε κάθε περίπτωση να ερμηνεύονται και εφαρμόζονται υπό το φως των υποχρεώσεων που απορρέουν τόσο από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όσο και τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, οι οποίες υπερισχύουν σε κάθε περίπτωση των νόμων και των διαταγμάτων, επιβάλλουν την ανάκληση της απόφασης και την αναδρομική καταβολή του επιδόματος στα 6 παιδιά. **Υπογραμμίζω ότι, η αναδρομική καταβολή του επιδόματος αφορά παιδιά με σοβαρή αναπηρία, για τα οποία το επίδομα αξιοποιείται για την παροχή θεραπευτικών προγραμμάτων προς το παιδί και ως εκ τούτου αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την πρόσβαση τους στα δικαιώματα του, όπως αυτά αναγνωρίζονται και κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση.**
21. Παράλληλα, εάν απαιτούνται οποιαδήποτε έγγραφα για τον έλεγχο της προϋπόθεσης των 5 ετών και τα οποία αφορούν τους γονείς των παιδιών, θα πρέπει να αναληφθούν άμεσες ενέργειες ώστε αυτά να αναγραφούν στον κατάλογο με τα «συμπληρωματικά έγγραφα ή/και πιστοποιητικά» ή/και στον «κατάλογο των απαιτούμενων δικαιολογητικών» τα οποία συνοδεύουν την αίτηση για παροχή Ε.Ε.Ε. σε άτομο με αναπηρία. Η ολοκληρωμένη

ενημέρωση των αιτητών εκ προοιμίου, διασφαλίζει και την εκ προοιμίου υποβολή ορθά συμπληρωμένων αιτήσεων.

Ε. Κατακλείδα

22. Το Πόρισμα διαβιβάζεται στην Υφυπουργό Κοινωνικής Πρόνοιας. Κοινοποιείται, παράλληλα, στον Πρόεδρο και τα Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και την Πρόεδρο και τα Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών για δικές τους ενέργειες στο πλαίσιο κοινοβουλευτικού ελέγχου, καθώς και στο Γενικό Διευθυντή Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας και τον Προϊστάμενο Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας. Για σκοπούς ενημέρωσης κοινοποιείται και προς την Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τη Διευθύντρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, τη Διευθύντρια Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρία, αλλά και στις έξι οικογένειες των παιδιών με αναπηρία¹³, ενώ παράλληλα δημοσιοποιείται για σκοπούς ενημέρωσης της κοινωνίας¹⁴.

Δέσπω Μιχαηλίδου
Επίτροπος Προστασίας των
Δικαιωμάτων του Παιδιού

¹³ Αρ. Φακ.: 11.17.08.10.67, 11.17.010.005.002, 11.17.010.005.016, 11.17.010.005.014, 11.17.010.005.008, 11.17.010.005.003.

¹⁴ Το παρόν Πόρισμα βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού www.childcom.org.cy στον σύνδεσμο «Επίσημες Θέσεις, Εκθέσεις και Πορίσματα της Επιτροπής».